

Wymagania edukacyjne z historii na poszczególne stopnie kl. IV (Program nauczania „Wczoraj i dzisiaj”)

Dopuszczający:

- rozumie jaką rolę w życiu człowieka odgrywa rodzina,
- wymienia osoby, które wchodzą w skład społeczności szkolnej,
- zna swoje szkolne prawa i obowiązki,
- rozumiej, w czym przejawia się uprzejmość i tolerancja,
- tłumaczy pochodzenie nazwy „Polska”,
- zna daty najważniejszych polskich świąt państwowych,
- zna polskie symbole narodowe i najważniejsze miejsca pamięci narodowej,
- recytuje tekst „Mazurka Dąbrowskiego”,
- wymienia regiony Polski oraz odnajduje je na mapie,
- wie, czym zajmuje się historia jako nauka,
- wyjaśnia, kim jest historyk,
- wie, czym są źródła historyczne i podaje ich przykłady,
- rozumie znaczenie terminów: chronologia, data, era, rok, wiek, tysiąclecie, epoka historyczna, okres przed naszą erą i naszej ery,
- wyjaśnia znaczenie terminów: mapa, plan, legenda mapy,
- odczytuje skróty p.n.e., n.e.,
- zaznacza daty na linii chronologicznej,
- oblicza upływ czasu między poszczególnymi wydarzeniami,
- ustala wiek, w którym miało miejsce dane wydarzenie,
- zapisuje cyframi rzymskimi liczby arabskie i na odwrót,
- przedstawia podział ludności starożytnego Egiptu na warstwy społeczne,
- rozumie znaczenie terminów: pismo obrazkowe, klinowe i alfabetyczne,
- wykazuje, jakie znaczenie dla rozwoju cywilizacji miał wynalazek pisma,
- zna warunki geograficzne Grecji,
- podaje charakterystyczne cechy demokracji ateńskiej,
- wie, czym jest teatr i wskazuje Grecję jako miejsce narodzin tej dziedziny sztuki,
- tłumaczy znaczenie terminów: filozofia, mit, bogowie olimpijscy, politeizm, igrzyska olimpijskie, olimpiada,
- podaje rok pierwszych igrzysk olimpijskich,
- wymienia dyscypliny wchodzące w skład pięcioboju olimpijskiego,
- odnajduje na mapie Grecję i Ateny,
- wie, co to jest Forum Romanum, Panteon, Koloseum, akwedukt, terma, łuk triumfalny,
- wskazuje Palestynę, jako miejsce narodzin chrześcijaństwo,
- objaśnia znaczenie terminów: monoteizm, mesjasz, apostoł, Ewangelia, Biblia,
- wskazuje na mapie: Rzym, Półwysep Apeniński, Palestynę.

Dostateczny:

- potrafi wymienić ludzkie potrzeby,
- podaje przykłady praw i obowiązków poszczególnych członków rodziny,

- zna uprawnienia władz szkolnych i statut szkoły,
- wymienia korzyści jakie można osiągnąć przez uprzejmość i tolerancję,
- tłumaczy znaczenie terminów: ojczyzna, mała ojczyzna, naród patriotyzm, herb,
- rozumie znaczenie terminów: Rzeczpospolita Polska, Polonia, mniejszość narodowa i etniczna,
- omawia okoliczności powstania „Mazurka Dąbrowskiego”,
- wie, jaka jest symbolika barw polskiej flagi narodowej,
- prezentuje informacje związane z ważnymi postaciami i wydarzeniami z dziejów regionu,
- opisuje główne regiony Polski, wskazuje główne skupiska Polonii na mapie świata,
- zna sposoby badania wydarzeń z przeszłości przez historyków,
- zna podstawy myślenia przyczynowo – skutkowego dotyczące wydarzeń historycznych,
- wyjaśnia znaczenie terminów: zabytek, muzeum, archiwum, skansen, ród, archeolog, genealogia, drzewo genealogiczne,
- wie, gdzie gromadzi się źródła historyczne,
- odróżnia postaci historyczne od bohaterów baśniowych i legendarnych,
- klasyfikuje różne źródła historyczne zgodnie z podziałem na źródła materialne i niematerialne,
- tłumaczy zasadę tworzenia osi czasu i sposób umieszczania na niej dat,
- posługuje się cyframi rzymskimi i arabskimi w celu oznaczenia jednostek czasu,
- wymienia epoki historyczne oraz podaje ich daty graniczne,
- wymienia elementy z jakich składa się mapa historyczna,
- porządkuje daty na linii chronologicznej,
- określa dokładnie datę danego wydarzenia,
- odczytuje z mapy podstawowe informacje,
- wymienia materiały pisarskie, których używano od starożytności,
- charakteryzuje pismo obrazkowe, klinowe, i alfabetyczne, a także wskazuje różnice między nimi,
- rozumie wpływ położenia geograficznego Grecji na zajęcia zamieszkującej ją ludności,
- wyjaśnia znaczenie terminów: Hellada, Hellenowie, wielka kolonizacja, kolonia, Akropol, agora, polis, demokracja,
- wie, kim był Perykles,
- zna genezę starożytnego teatru,
- wymienia imiona najważniejszych bogów greckich,
- zna postaci Heraklesa i Odyseusza,
- wymienia najważniejszych filozofów greckich,
- umieszcza na linii chronologicznej daty: wojny trojańskiej, rządów Peryklesa, narodzin teatru greckiego, pierwszych igrzysk olimpijskich,
- opisuje na przykładzie starożytnych Aten wygląd greckiej polis,
- podaje rok założenia Rzymu opisanego w legendzie,
- wyjaśnia, w jakim celu starożytni Rzymianie budowali drogi i wodociągi,
- rozumie znaczenie terminów: prawo rzymskie, prawo XII tablic, kodeks, Kodeks Justyniana,
- wie, kim był Konstanty Wielki,
- umieszcza na linii chronologicznej daty założenia Rzymu, zabójstwa Juliusza Cezara, wydanie edyktu mediolańskiego, upadku cesarstwa zachodniorzymskiego,

- omawia różnice między republiką a cesarstwem,
- wymienia zasługi Rzymian w dziedzinie architektury i budownictwa, używając terminów: Forum Romanum, Panteon, Koloseum, akwedukt, drogi, luk triumfalny, termy.

Dobry:

- zna sposoby zaspokajania ludzkich potrzeb,
- wyjaśnia znaczenie terminów: rodzina dwupokoleniowa, rodzina wielopokoleniowa,
- wyjaśnia znaczenie terminów: rada pedagogiczna, rada szkoły, rada samorządu uczniowskiego,
- omawia sposoby okazywania patriotyzmu w czasie wojny i w okresie pokoju,
- zna sposoby zdobywania wiedzy o historii małej ojczyzny,
- wskazuje największe atuty swojej małej ojczyzny,
- wyjaśnia, co świadczy o tym, że Polacy należą do jednego narodu,
- podaje przykłady dzieł sztuki architektury, które należą do polskiego dziedzictwa narodowego,
- wyjaśnia, kim był Józef Wybicki,
- wylicza prawa przysługujące mniejszościom etnicznym w Polsce,
- ocenia, które prawa i obowiązki uczniów są najważniejsze,
- opisuje wygląd herbu wybranych miejscowości,
- wymienia główne zadania historii,
- wymienia przykłady postaci historycznych oraz bohaterów baśniowych i legendarnych,
- dokonuje podziału źródeł historycznych na materialne i niematerialne oraz wyróżnia wśród źródeł materialnych pisane i niepisane,
- wymienia informacje, jakie można zdobyć na podstawie poszczególnych źródeł historycznych,
- określa, czym zajmuje się archeologia,
- wskazuje podobieństwa i różnice między muzeum a skansenem,
- opowiada o wybranym wydarzeniu z życia klasy w sposób potwierdzający opanowanie umiejętności myślenia przyczynowo – skutkowego.
- wymienia zasady prawidłowego zachowania w muzeum,
- potrafi zaplanować wycieczkę prezentując najważniejsze miejsca i obiekty w najbliższej okolicy,
- wyjaśnia, w jaki sposób podtrzymywanie tradycji rodzinnych umacnia poczucie wspólnoty w rodzinie,
- rozumie, że daty graniczne poszczególnych epok mają charakter umowny,
- tłumaczy, czym są legenda i skala mapy,
- porównuje mapy historyczne i geograficzne,
- odróżnia mapę od planu,
- rysuje plan bliższej okolicy,
- tłumaczy, jakie znaczenie miało wynalezienie pisma dla historii jako nauki,
- wie, że alfabety grecki i łaciński stanowią podstawę, z której wywodzą się alfabety używane współcześnie w Europie,
- opisuje materiały pisarskie od starożytności do czasów współczesnych,
- wyjaśnia, czym były Wielkie Dionizje,
- omawia różnice między tragedią a komedią,

- wie, jakimi dziedzinami życia opiekowali się poszczególni bogowie greccy oraz jakie były ich atrybuty,
- wie, kim był Homer i wymienia jego dzieła,
- wie, czym jest gimnazjum,
- opisuje przebieg starożytnych igrzysk olimpijskich,
- tłumaczy, jaka była rola sportu w życiu starożytnych Greków,
- rozumie, jaką rolę odgrywają igrzyska we współczesnym świecie,
- tłumaczy na podstawie tekstu źródłowego, jaką rolę w Atenach odgrywał sąd skorupkowy,
- wskazuje cechy, które wyróżniały Peryklesa jako dowódcę i polityka,
- ocenia znaczenie teatru dla starożytnych Greków,
- zna legendarne początki Rzymu,
- wie, że państwo rzymskie najpierw było królestwem, następnie republiką, a na końcu cesarstwem,
- wymienia grupy tworzące społeczeństwo starożytnego Rzymu,
- nazywa poszczególne elementy stroju u uzbrojenia rzymskiego legionisty,
- wskazuje cechy rzymskiego budownictwa,
- wie, dlaczego starożytni Rzymianie budowali łuki triumfalne, termy,
- wymienia osiągnięcia starożytnych Rzymian, z których korzystamy współcześnie,
- objaśnia, w jaki sposób budowano drogi w starożytnym Rzymie,
- rozpoznaje na ilustracjach budowle wznoszone przez starożytnych Rzymian: akwedukty, łuki triumfalne, amfiteatr.

Bardzo dobry:

- tłumaczy, czym jest rodzina niepełna i w jaki sposób powstaje,
- objaśnia, dlaczego wybrane dzieła sztuki i architektury są ważną częścią naszej kultury narodowej,
- wymienia wydarzenia, na pamiątkę których ustanowiono święta państwowe,
- rozumie, dlaczego powinno się okazywać szacunek symbolom narodowym,
- omawia różnice między szkołą dawną a współczesną,
- analizuje, w jaki sposób mniejszości narodowe i etniczne mogą zachowywać swoją odrębność,
- opisuje kulturę i tradycje wybranej mniejszości narodowej bądź etnicznej żyjącej w Polsce,
- wymienia filmy i książki o tematyce historycznej,
- objaśnia znaczenie powiedzenia: Historia jest nauczycielką życia,
- rozpoznaje znak „Zabytek chroniony prawem” i wie, co on oznacza,
- przedstawia na przykładzie przenikania się faktów historycznych z legendą,
- ocenia, jakie znaczenie dla współczesnej nauki mają odkrycia archeologiczne,
- uzasadnia, dlaczego należy dbać o źródła historyczne i chronić obiekty zabytkowe,
- dociera do rodzinnych źródeł, które pozwalają mu sporządzić drzewo genealogiczne,
- przygotowuje drzewo genealogiczne najbliższej rodziny,
- zna przyczyny powstania kronik i dostrzega w nich źródło ważnych informacji,
- wskazuje wydarzenia, które oznaczają początek i koniec poszczególnych epok historycznych,
- dostrzega umowność rachuby czasu w kontekście przykładów z różnych kręgów kulturowych,
- przedstawia, w jakich okolicznościach narodziła się tradycja zabaw sylwestrowych,

- wie, czym zajmuje się kartografia,
- rozumie, jaką rolę odgrywa mapa w poznawaniu przyczyn i przebiegu wydarzeń historycznych,
- podaje przykłady zastosowania GPS,
- krótko charakteryzuje poszczególne epoki historyczne,
- przedstawia ewolucję znaczenia terminu *mapa*,
- opisuje jak dawniej wyglądały mapy, i na tej podstawie określa, jakie wyobrażenia o świecie mieli ludzie w przeszłości,
- wyjaśnia, dlaczego ludzie tworzyli malowidła naskalne,
- wskazuje Fenicjan jako twórców pisma alfabetycznego,
- tłumaczy, czy są piktogramy i w jakim celu stosuje się je współcześnie,
- wymienia przyczyny i skutki wielkiej kolonizacji,
- wymienia najważniejsze osiągnięcia Peryklesa,
- przedstawia, w jaki sposób działał sąd skorupkowy,
- podaje imiona najważniejszych tragedio – i komediopisarzy greckich (Sofokles, Arystofanes, Eurypides),
- opisuje, jaki był przebieg konkursów teatralnych w starożytnej Grecji,
- rozumie, dlaczego dramaty antycznych twórców są wystawiane współcześnie,
- opowiada co najmniej jeden mit grecki,
- podaje przykłady prac Heraklesa,
- wyjaśnia, co oznaczają wyrażenia: koń trojański, pięta Achillesa i stajnia Augiasza,
- przedstawia poglądy: Sokratesa, Platona i Arystotelesa,
- rozumie, jakie znaczenie miały gimnazjony dla sprawności fizycznej antycznych Greków,
- porównuje teatr współczesny ze starożytnym,
- dostrzega rolę „Iliady” i „Odysei” jako inspiracji dla literatury i sztuki grackiej,
- wskazuje na rolę sportu w starożytnej Grecji jako tematu sztuki,
- porównuje starożytne igrzyska olimpijskie ze współczesnymi,
- ocenia osiągnięcia starożytnych Greków,
- wyjaśnia znaczenie terminów: Imperium Rzymskie, legionista, języki romańskie, bazylika, gladiator, prowincja, barbarzyńca, zgromadzenie ludowe, senat,
- tłumaczy, czym jest „Wilczyca kapitolńska”,
- omawia drogę państwa rzymskiego do potęgi oraz określa zasięg terytorialny Imperium Rzymskiego,
- omawia genezę chrześcijańskich symboli,
- dostrzega związki chrześcijaństwa z religią judaistyczną,
- wie, że w czasach późniejszych doszło do podziałów chrześcijaństwa,
- wymienia różne odłamy chrześcijaństwa,
- wskazuje Watykan jako współczesną siedzibę Kościoła katolickiego,
- charakteryzuje różne typy ustroju państwa rzymskiego: królestwo, republikę, cesarstwo,
- opisuje grypy tworzące społeczeństwo rzymskie,
- porównuje rozrywki starożytnych Greków i Rzymian.

Celujący:

- wymienia mniejszości narodowe, które żyły w przedwojennej Polsce,
- analizuje teksty hymnu Polski i wyjaśnia znaczenie wybranych zwrotów,

- porównuje strukturę narodowościową drugiej Rzeczypospolitej i współczesnej Polski,
- omawia na przykładach pochodzenie nazwisk i przydomków,
- wskazuje przebieg, przyczyny i skutki wybranych wydarzeń historycznych,
- wyjaśnia, kim był prawdziwy św. Mikołaj,
- zna legendy związane z Mikołajem, biskupem Miry,
- przedstawia postać Henryka Schlinemanna,
- znajduje w internecie strony, które zawierają informacje pomocne przy tworzeniu drzewa genealogicznego,
- wyjaśnia różnicę w określeniu dat za pomocą kalendarzy juliańskiego i gregoriańskiego,
- omawia pochodzenie polskich nazw miesięcy,
- wie, jak zmienił się wygląd człowieka,
- rozumie, jakie znaczenie dla praludzi miała umiejętność rozpalania ognia,
- tłumaczy, jakie znaczenie dla rozwoju społeczności ludzkich miało posługiwanie się mową,
- przedstawia dokonania, które umożliwiły człowiekowi przejście do osiadłego trybu życia,
- zna dawne i współczesne sposoby wytopu żelaza,
- wyjaśnia znaczenie terminów: pięściak, ziemianka, dymarka, epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza, cywilizacja, miasto – państwo, mumia, sarkofag, piramida, faraon, kanał nawadniający, Sumerowie, Babilon, Mezopotamia, Bliski Wschód,
- wie, dlaczego pierwsze cywilizacje powstały nad wielkimi rzekami,
- podaje najważniejsze osiągnięcia pierwszych cywilizacji: system nawadniający, koło garncarskie, szkło, cegła, kalendarz,
- wymienia najważniejsze zabytki starożytnych Mezopotamii i Egiptu,
- opowiada w jakim celu wznoszono piramidy i w jaki sposób one powstawały,
- podaje najważniejsze fakty z życia faraona Ramzesa II,
- umieszcza na linii chronologicznej przybliżoną datę pojawienia się człowieka rozumnego oraz datę powstania pierwszych państw sumeryjskich,
- wskazuje na mapie tereny, na których pojawili się przodkowie człowieka, i zaznacza kierunki ich wędrówki,
- odnajduje na mapie starożytne Egipt i Mezopotamie, rzeki Eufrat, Tygrys i Nil oraz miasto Babilon,
- charakteryzuje koczowniczy i osiadły tryb życia,
- ocenia, który tryb życia człowieka – koczowniczy czy osiadły – był korzystniejszy dla praludzi,
- porównuje życie praludzi z życiem współczesnego człowieka,
- wskazuje różnice między stosowanymi dawniej i obecnie sposobami wytopu żelaza,
- ocenia dokonania ludów starożytnej Mezopotamii,
- omawia sposób działania kanałów nawadniających,
- dostrzega związek między umiejętnością budowy piramidy a wysokim poziomem nauk ścisłych w starożytnym Egipcie,
- charakteryzuje warstwy społeczne starożytnego Egiptu,
- ocenia znaczenie odkrycia grobowca faraona Tutenchamona dla współczesnej nauki,
- wymienia zalety i wady wychowania spartańskiego,
- wskazuje na mapie główne kierunki wielkiej kolonizacji,
- omawia podobieństwa i różnice między demokracją ateńską,

- porównuje demokrację ateńską ze sposobem sprawowania władzy w starożytnym Egipcie,
- wyjaśnia, co oznaczają powiedzenia: wróc z tarczą i wróc na tarczy,
- tłumaczy, kim byli Spartanie,
- tłumaczy, czym był szlak bursztynowy,
- określa znaczenie szlaku bursztynowego dla starożytnych Rzymian,
- omawia przyczyny i skutki funkcjonowania szlaku bursztynowego,
- ocenia dokonania Juliusza Cezara.

1. W przypadku sprawdzianów pisemnych przyjmuje się skalę punktową przeliczaną na oceny cyfrowe wg kryteriów:

ocena celująca -- 100 % - 98 %
bardzo dobra -- 97 % - 87 %
dobra -- 86 % - 71 %
dostateczna -- 70 % - 51 %
dopuszczająca -- 50 % - 30 %
niedostateczna -- 29 % - 0 %